

Pärnu mehe Carl Gustav Jochmanni (1789–1830) tegu

Carl Gustav Jochmann.
Gesammelte Schriften, Bd. 1:
Über die Sprache.
C. Winter Universitätsverlag, Heidelberg,
1998, 298 lk.

Mehest peaks maha jääma tegu

Kuulsin aastaid tagasi professor Juhan Peegli ütlust, et „kui mees juba kükib, siis peaks temast ka hunnik maha jääma“. Olen J. Peegli arvamust ikka meeletele tuletanud, kui meie üha enam kiusutavas ajas leidub ikka rohkem mehi, kes on nagu kogu aeg midagi tegemas, aga tegu ei tulegi. See vana mõte tuli mulle jälle meelete, kui ajalehetoimetus tahtis loo illustratsiooniks saada C. G. Jochmanni pilti. Kuna mul seda polnud, siis tekkiski küsimus, et kui me sageli teame palju mõnedest inimestest, kuid ei saa aru, mida nad on teinud, siis Jochmanni puhul on praegu vastupidi. Me teame juba aastast 1868 alates Julius Eckardti väidet, et Jochmanni puul on tegemist ilmselt säärvaima ja vaimukaima kirjamehega, kes Liivimaalt kunagi sirgunud. Eckardti väidet on sellest möödunud peaaegu poolteistsada aastat vaid kinnitanud ja momendil on Heidelbergi Teaduste Akadeemia kirjastusel käigus suur projekt, mis peaks kahesas köites ära trükkima nii kogu Jochmanni loomingu kui ka tema säilinud kirjavahetuse. Euroopa jaoks on tegemist saksakeelses keeleruumis olulise mõtlejaga. Jochmanni nimi kuulub täna kindlasti oluliste (hilis)valgustusaja kirjameeste hulka. Meile peaks olema aga oluline asjaolu, et see mees sündis ja veetis oma lapsepõlve Pärnus. Kuid sellega Jochmanni roll oma sünnilinna ja Eesti jaoks kaugeltki ei piirdu.

Papa Jochmann ja ta pojad

19. sajandi algul oli Pärnu kaubalinnana sedavõrd atraktiivne, et Saksamaal Leipzigi ülikoolis juristiksi õppinud sakslane Johann Gottlob Jochmann tahtis siin oma eluõnne otsida. Pärnu pakkus noorele juristile teenistusvõimalust (sai rae-sekretäriks), Rüütli tänavale muretseks ta endale maja ja siin leidis ta ka oma pereõnne. Vanemast pojast Johann Ludwigist sai Tartu Ülikooli

kirurgiaprofessor (1811–1814). Prantsuse revolutsiooni aastal sündinud nooremast pojast, kes hakkas isa jälgedes juristiksi (oli ka praktikas edukas jurist), sai aga hoopis tösiseltvõetav mõtleja, kelle töid kuni tema surmani 1830 tundi peamiselt annüümselt.

Carl Gustav Jochmann – suur eurooplane, kes unistas tagasi tulla Liivimaaile

Pärast 1815. aastat läks C. G. Jochmann välismaale ja saatus tahtis nii, et Liivimaaile ta enam tagasi ei jõudnudki. Jochmannil oli kaks linna, mis olid talle Liivimaal eriti kallid. Oma sünnilinna Pärnu kõrval oli teiseks oluliseks linnaks Liivimaa pealinn Riia, kus ta õppis Toomkoolis ja lõi eduka advokaadina oma hilisemale vaba publisistielule Lääne-Euroopas majandusliku aluse. Täna võime Riias vanalinna Toomkloostri õues näha metallurni, millel kiri „COR IOCHMANNI“. Neist imimestest, kes seda loevad, teavad aga vähesed, et selles urnis on tuhastatud suure kirjamehe süda. 24. juulil 1830 Saksamaal Naumburgis surnud Jochmann soovis, et ta süda saaks tingimata maetud Riiga.

Carl Gustav Jochmann ja Pärnu

Kui Jochmanni süda pidi saama puhkepaiga Riias, siis Pärnus Rüütli tänaval oma lapsepõlve-mänge mänginud Jochmann ei unustanud ka oma sünnilinna. Ehk olid neljakümneaastasel Jochmannil silme ees ka mõned Pärnu lihtsatest peredest poisid, kellega ta kord mängis. Oma testamendiga annetas ta 15 000 hõberubla erakooli asutamiseks, kus saaksid haridust eesti talurahvalased (kirikust ja rüütelkondadest sõltumatult). Aastatel 1873–1917 tegutseski see kool – Jochmanni kool – Pärnus Pühavaimu tänavas ja saavutas oma tase-mega kiiresti sellise tuntuse, et ka linna sakslased, kes tahtsid oma lastele head haridust, panid oma lapsi sinna õppima. Nüüd, kakssada aastat pärast seda, kui Jochmann oma sünnilinnast lahkus, tähistati 21. augustil 2002 Pärnus Pühavaimu tänaval asuv maja (nr. 26) mälestustahvliga, kus kirjas, et „siin asus aastatel 1873 kuni 1917 Jochmanni erakool, mis sai nime selle asutaja, poliitilise ja kultuurilise kirjamehe Carl Gustav Jochmanni järgi“.

Prof. Peeter Järvelaid